

Ekim'in kazanımları neden bir yüzyıl dahi hayatta kalamadı?

Bu yazı İşçilerin Uluslararası Birliği - Dördüncü Enternasyonal'in (İUB-DE) yayın organı olan *International Correspondence*'in (Uluslararası Haberleşme) Temmuz 2017 tarihli özel sayısında yayımlanmıştır.

Çeviri: Kaan Gündeş

Mercedes Petit, İUB-DE'nin Arjantin seksiyonu Sosyalist Sol'un (IS) önderlerinden ve *Apuntes para una Historia del Trotskismo* (Troçkizmin Tarihine Notlar) kitabının yazarıdır.

Bu başlık çarpıcı görünebilir ancak yine de bir gerçeği ifade ediyor. Ekim Devrimi'nin yenilgisi yirminci yüzyılın en önemli, karmaşık ve çarpıtılmış gerçeklerinden birisidir. 1917'de elde edilen sosyalist, demokratik ve enternasyonalist rejim, Stalin'in başını çektiği komünist partinin liderliğinin bir kesimi tarafından birkaç yıl içinde yıkıldı. Bürokrasi devrimi ezdi.

Bolşevikler iktidara geldiklerinde, Rusya'da değil ama dünyada sosyalizme doğru ilk adımı atmaya başladıklarını düşünüyorlardı. Lenin ve Troçki, aksi takdirde, doğmakta olan Sovyet cumhuriyetinin ezileceğine, kapitalist-burjuva karşıdevrim tarafından haritadan silineceğine inanıyorlardı. Lenin ile Troçki'nin o ilk yıllardaki tüm beklentileri, Avrupa'yı ve özellikle Almanya'yı sarsan devrimci dalga içinde sosyalist devrimlerin yeni zaferlerini elde etmekte.

İç savaş

Eski Çarlık ordusunun generalleri Alexey Kaladin ile Aleksander Kolçak, Sovyetlerin yeni iktidarına karşı askerî bir hareket örgütlemeye başlamışlardı. Don Nehri havzasında Pyotr Krasnov, Kerensky'nin kendilerine sürgün olarak kaçtığı Kazak güçlerini organize etti. Menşevikler ile SR'ler emperyalist burjuva karşıdevrimin hazırlanışına doğrudan dahil oldular. 12 Aralık 1917'de İngiliz ve Fransız taburlar kuzey kutup bölgesindeki Murmansk şehrinin uzak bir limanına çıkarma yaptıklarında, Londra ve Paris aslında eski Çarlık güçlerinin bu karşıdevrimci girişimine erkenden desteklerini sunmuş oluyordu.

Şubat 1918'de Troçki önderliğinde Kızıl Ordu'nun ilk alaylarının oluşturulmasına başlandı. İç savaşın başlamasıyla burjuvazinin mutlak olarak mülksüzleştirilmesi de hayata geçirilmiş oldu. Üç yıl boyunca Sovyet halkları ve onların kızıl orduları, büyük fedakarlıklar eşliğinde emperyalist İngiliz, Fransız, Japon, Amerikan, Alman, Çekoslovak, Polonya ve diğer ülkelerin taburlarının desteklediği Rus burjuvazisinin ("beyazların") ordularıyla yüz yüze çarpıştı. Bu esnada farklı ülkelerin işçileri SSCB ile dayanışma içindeydiler. Fransız ve İngiliz işçilerinin grevleri ile seferberlikleri, işgalci taburlara tedarik yapılmasını zorlaştırdı. Sovyet nüfusunun büyük fedakarlıkları ve Lenin ile Troçki'nin başını çektiği komünist partinin sağlam devrimci önderliği 1921'de burjuva ve emperyalist askerî karşıdevrimin ezilmesini sağladı.

Ülke dağılmanın eşiğine gelmişti. Yaklaşık 10 milyon insan savaşta öldü ve ek olarak, geniş bölgeleri kapsayan büyük kıtlıklar vardı. Neredeyse barbarlık aşamasına düşen bölgeler mevcuttu. Endüstriyel üretim 1913'e kıyasla %20 oranında düştü; demir ve çelik sektörlerindeki üretim hacmi düşüsü daha büyüktü. Demiryolları ile trenlerin yarısından fazlası kullanılamaz durumdaydı ve tarım yapılabilir araziler küçülmüştü. Bu üç sene içerisinde Petrograd nüfusunun yarısından fazlasını kaybetmişti. 1919 üç milyon olan sanayi işçisi sayısı, 1921'de 1.250.000'e düşmüştü.

Lenin'in SSCB'si izole edilmişti

Almanya, İtalya, Macaristan, Bulgaristan ve diğer Avrupa ülkelerinde devrimci ayaklanmalar ve Sovyet tipi örgütler ortaya çıkmıştı. Ancak hain sosyal demokrasi, onları boğmayı ya da kanalize etmeyi ve kapitalist egemenliği kurtarmayı başardı. Bu mücadelelerin hararetiyle ortaya çıkan yeni komünist partilerin olgunlaşmamışlıkları, Bolşeviklerin Rusya'da başardıklarının aksine, onları alternatif bir önderlik ortaya koyabilmekten alıkoydu.

Bu sırada SSCB'de Beyaz Ordu şeklinde kristalize olan burjuva karşıdevrimi üç yıllık inanılmaz bir fedakarlıklar dizisiyle ezildi ve yeni Sovyet rejimi kurtarıldı. 1921'de iç savaş sona erdiğinde ülke yalnızdı ve harap olmuştu. Terhis edilen işçiler, köylüler ve askerler tamamen tükenmişti. Çarlık'a karşı mücadelede ve 1917 Ekim zaferinde deneyimli devrimcilerin çoğu iç savaşta ölmüştü.

Olaylar Lenin ve Troçki'nin öngörülerini uyarınca gelişmedi. Sosyalist dünya devrimi ilerlemeler kaydedemedi; ancak yine de burjuva karşıdevrim Rusya'da başarısızlığa uğratılmıştı. Bu yeni bir durum ortaya çıkardı. SSCB hayatta kaldı ama izole edildi. Burjuva özel mülkiyetinin ortadan kaldırılmasından doğan ekonomik temeller korunup genişledikçe, 1920'lerde bu devasa ülkeyi yüzyılların geriliğinden çekip kurtarmaya başlayan değişimler de kendini göstermeye başladı.

Ancak emperyalist dünya egemenliği, daha sonraki olaylar üzerindeki etkisi belirleyici olabilecek olan bir kurban aldı: Ekim zaferine öncülük eden, SSCB'yi yöneten ve devrimin ilk yıllarında Üçüncü Enternasyonal'i inşa eden devrimci ve enternasyonalist önderliğin ezilmesi.

Lenin'in ölümü ve belirleyici bir yıl olarak 1924

İç savaşın ardından Komünist Partisi'nin kendisinin ve Sovyetlerin, yani yeni

devlet aygıtının bürokratikleşme süreci gerçekleşmeye başladı. Bürokratikleşme kitlelerin yorgunluğu, sefalet ve izolasyon tarafından besleniyordu. Lenin 1922'den başlayarak, sağlık sorunları nedeniyle faaliyetlerinde giderek daha sınırlı etki göstermeye başladı. Oldukça hastayken, Troçki ile yakın işbirliği içinde çalışarak, kendini 1917'de sağcı ve Menşevik yanlısı olan önderlik kesimi tarafından teşvik edilen yanlış politikalarla savaşmaya adadı. Bu sağcı önderlik kesimini Stalin yönetiyordu; partinin ve sovyetlerin idari aygıtını, bu yeni devlet kurumlarının bürokratikleşmesi için bir motor olarak kullanarak eline geçirdi. Lenin'in hastalığı giderek kötüleşiyordu. Bu mücadelenin ortasında, siyasal hayata katılmak onun için giderek daha zorlu bir hal aldı ve Ocak 1924'te öldü. **(1)**

Lenin'in fiziksel yok oluşu Stalin, Kamenev ve Zinovyev'in Komünist Parti içinde liderliklerini dayatmalarının ve Leninizmi ortadan kaldırarak SSCB'nin yönünü kesin olarak değiştirmelerinin önünü açtı.

Eylül 1924'te Stalin "tek ülkede sosyalizm" şeklindeki gerici ve ütöpik anlayışını dayatan kampanyasına başladı. Sovyet kitlelerinin ve parti militanlarının yorgunluğuna bir de SSCB'nin izolasyonu ve yeni zaferlerin, özellikle de Alman devriminin noksanlığı darbe vurmuştu. Stalinist liderliğin ütöpik vaadi, kulağa kutsal bir melodi gibi geliyordu. İktidar partisinin politikasında enternasyonalizmin terk edilmesi, reformizme teslimiyet, burjuvazi ve emperyalizmle uzlaşma yönünde gelişmeler yaşanıyordu. Bürokratik aygıt sonunda baskıyı genelleştirdi ve derinleştirdi.

"Komünist" partinin bürokratik ve ayrıcalıklı kesimlerinin başını çektiği bir iç politik karşıdevrim yaşandı. İç savaşın yol açtığı yaygın kıtlıklardan, azınlıktaki bürokrasinin nüfusun çoğunluğunun zararına olacak şekilde maddi ayrıcalıklar biriktirmesiyle büyüyen bir toplumsal farklılaşma meydana geldi.

Dolayısıyla muhafazakar bir aparat ve toplumsal taban yaratan, 1917'de iktidarın fethini yönetmiş olan devrimci önderliği ve sovyetlerin enternasyonalist demokrasisi ile işçilerin devrimci rejimini ezen bürokrasinin totaliter rejiminin ta kendisiydi. **(2)**

Kısa bir süre içinde bu yönelime karşı çıkan yüz binlerce devrimci tutuklanıp yok edildi. Bu devrimcilerin önderliğini üstlenen Troçki ilk önce 1927’de partiden ihraç edildi, ardından da SSCB’den sürgün edildi. Değişen siyasal yönelim ve bürokratik baskı, diğer ülkelerin komünist partilerine yayıldı ve Üçüncü Enternasyonal’in iflasına ve diğer ülkelerde büyük yenilgilere yol açtı. Devrimci önderlik krizi, daha önce hiç görülmemiş bir ölçekte yeniden tesis edildi.

Stalin’in SSCB’si: 20. yüzyılın en büyük aldatmacası

1920’lerin ortalarından itibaren Stalinizm, emperyalist kapitalizmle barış içinde bir arada yaşama ve burjuvazi ve onun baskılarıyla uzlaşma şeklindeki alçakça politikasını dayatmaya başladı. SSCB içinde bürokrasi maddi ayrıcalıklarını artırdı. Bu bürokratik sektörün ayrıcalıkları sulu maaşlar, şoförlü iyi arabalar ve limuzinler, büyük ve konforlu evler ve iyi kıyafetler ve ayrıca şatafatlı avantajlardı (tatil, hastane, dinlenme evleri, spor tesisleri, vs.). Ezici çoğunluk için “sosyalizm” altında hayat yiyecek, barınak ve giyecek kıtlığı, yoksunluk ve düşük ücretler, her türlü günlük zorluklar anlamına geliyordu. Bürokratik rejim “toplumsallaştırılmış sefalet” idi.

Troçki, 1936 tarihli *İhanete Uğrayan Devrim* başlıklı büyük çalışmasında, SSCB’deki politik, ekonomik ve sosyal durum üzerine hesaplamalar geliştirerek, nüfusun yüzde 15 veya 20’sinin kullandığı maddi kaynakların, nüfusun geri kalan yüzde 80 veya 85’inin kullandığı maddi kaynaklara eşit olduğunu gösterdi.

Bütün baskılar ve reformizme yönelim bürokratik aparat ile onun ayrıcalıklarının korunması ve güçlendirilmesi içindi. 1930’ların başında Stalin diktatörlüğü Sovyetler Birliği nüfusunun bir soykırımdan geçirilmesine neden oldu. Troçki, yukarıda bahsettiğimiz çalışmasında soğuk, açlık, salgın hastalıklar ve baskılar sonucunda yaşanan insan kayıplarının birkaç milyonu bulmasının kabul edilemez olduğunu söyledi.

Troçki ve SSCB içindeki ve dışındaki Troçkistler, devrimci programın sürekliliği

için bürokratlara karşı savaşmaya devam ettiler.

Baskının pik yaptığı nokta 1936-1937'deki ünlü Moskova Duruşmaları'ydı. Devrimi yapan kadrolardan birkaç düzine eski Bolşevik önder tamamen düzmece suçlamalarla yargılandı, mahkum edildi ve birçoğu vuruldu. Stalin'in iktidara yükselişinde onun yakın işbirlikçileri olan Kamenev ve Zinovyev böyle öldürüldüler. 1938'de Dördüncü Enternasyonal'i kuran Troçki, sonunda 1940'ta Meksika'da öldürüldü.

Bütün bu korkunç gerçekler, başta kudretli SBKP olmak üzere dünyadaki "komünist" partiler tarafından ya çarpıtıldı ya da doğrudan gizlendi. Kamuya açıklanan raporlar bir mutlak tahrifat işleminin "resmî tarihinden" başka bir şey değildi. Sağcı ve solcu tarihçiler (mesela 1986'ya kadar İngiliz Komünist Partisi'ne bağlı olan ünlü ve tanınmış Eric Hobsbawm'ın yaptığı gibi) o zamandan beri "sosyalizmin inşasının" borazanlığını yapan bu "resmî" mitleri yeniden üretmeyi sürdürdüler.

Sovyet iktidarını gasp eden bürokrasi Lenin'in mirası ile Ekim'in sembollerine el koydu ancak gerçekte bu bürokrasi, ikisinin de infazcısıydı. 2. Dünya Savaşı'nın ardından bürokrasinin gücü arttı. Burjuvazinin mülksüzleştirilmesine ve planlı devlet ekonomisine dayanan, aynı zamanda sosyalist önlemlerin gerekliliğini ve geçerliliğini kanıtlayan ekonominin başarıları, çelişkili bir biçimde bu ekonomiye egemen olan karşıdevrimci bürokrasiyi güçlendirdi.

Reformizme batmış sahte "sosyalistler", böylece sözde "komünizme" karşı kendi politik kampanyalarını başlattılar. Hiçbir çaba sarf etmeksizin, burjuvazinin doğrudan sözcüleri olarak, kendilerine bürokrasi tarafından bahşedilmiş olan "Leninizm = Stalinizm" şeklindeki hatalı formülasyonları kullandılar; hatta kapitalizmi desteklemek ve güzellemek için bu formülasyonu "sosyalizm = soykırımcı diktatörlük = monolitik ve bürokratik parti" gibi genellemelere dek genişlettiler.

Stalin'in tahrifatlar ekolü

Eylül 1924'te Stalin'in "tek ülkede sosyalizm" saldırısını başlatmasını, Lenin ve Troçki'nin sayısız alıntısının manipüle edilmesi takip etti. Lenin'in görüşleri yeni karşıdevrimci politikayı kapsayacak şekilde "düzeltildi", çarpıtıldı ve ciddi tartışmaların önüne geçilmesi için sansürlendi. Troçki'nin alıntıları ise ona iftira atmak ve onu karalamaya başlamak için çarpıtıldı. Sansürlenene ve çarpıtılan Lenin Kızıl Meydan'da bir türbeye yerleştirilirken, Troçki 1940'ta katledilinceye kadar zulüm gördü.

Troçki'nin Lenin'in yakın bir yoldaşı olması ve 1917'de ve devrimin ilk yıllarında iktidarın ele geçirilmesinin öncüsü olarak önder rolü oynamış olması Stalinizm tarafından sansürlendi. Troçki'nin bu tarihsel olaylardan; ancak yalnızca olaylardan da değil, 1920'lerde çok sevilen ve saygı duyulan bir önder olarak Rus kitlelerinin hafızasından da silinmesi gerekiyordu. "Troçkizm karşıtı" kampanya başladı ve Troçki birkaç yıl içinde "karşıdevrimci ajan" ve buna benzer iftiracı yalanlarla karalayıcı bir şekilde anılmaya başlandı. Bürokrasi Troçki'yi SSCB "tarihinden" tamamen sildi.

Troçki bu durumu "Stalin'in tahrifatlar ekolü" şeklinde tanımladı.

Bu tahrifat politikası aynı zamanda Stalin'e karşı çıkan herkesin düzmece suçlamalarla yargılandığı 1936-37'deki sözde Moskova Duruşmaları'nda da ifadesini buldu; zira sanıkların infazına yol açan, bu tahrifatların ortaya attığı iftiralardı. Tahrifatlar sinemaya ve fotoğraflara da yansdı. Bolşevik önderler, özellikle de Troçki fotoğraflardan, filmlerden, ansiklopedilerden, kartpostallardan, pullardan ve hatta halı desenlerinden dahi çıkarıldılar!

Troçki ve SSCB'nin olası çöküşü

Troçki kategorik olarak "tek ülkede sosyalizme" ulaşmanın kesinlikle imkansız

olduğunu savundu. Ve bürokratlar uzun süre iktidarda kalırlarsa, onların kapitalizmin dönüşüne kapı açacaklarını söyledi. Stalin liderliğindeki bu ayrıcalıklı bürokratik kastı yıkmak ve SSCB'yi kurtarmanın tek yolu olarak devrimci yola geri dönmek için yeni bir politik devrim çağrısında bulundu. Bu yaklaşımla, 1938'de Dördüncü Enternasyonal'in kuruluşuna öncülük etti.

Geçiş Programı'nda Troçki şöyle der:

“Sovyetler Birliği Ekim Devrimi'nden bir işçi devleti olarak ortaya çıktı. Sosyalist gelişme için gerekli bir önkoşul olan üretim araçları üzerinde devlet mülkiyeti, üretici güçlerin süratle gelişmesi olanağını yarattı. Ama aynı zamanda işçi devletinin aygıtı tam bir yozlaşmaya uğradı: İşçi sınıfının bir silahı olmaktan, işçi sınıfına karşı bürokratik şiddet uygulanması ve giderek ülke ekonomisinin sabote edilmesi için bir silaha dönüştü. Geri ve yalıtılmış bir işçi devletinin bürokratlaşması ve bürokrasinin kadir-i mutlak bir ayrıcalıklı kasta dönüşmesi, tek ülkede sosyalizm teorisinin, yalnızca teoride değil bu kez pratikte de ortaya çıkan en ikna edici yalanlanmasıdır.

*Yani SSCB şiddetli çelişkiler taşımaktadır. Yine de hâlâ **yozlaşmış bir işçi devleti** olmaya devam etmektedir. Toplumsal teşhis bu yöndedir. Politik gelişme için iki alternatif söz konusudur: Ya bürokrasi gittikçe daha çok dünya burjuvazisinin işçi devletindeki organı haline gelerek yeni mülkiyet biçimlerini devirecek ve ülkeyi kapitalizme geri sürükleyecek, ya da işçi sınıfı bürokrasiyi ezerek yolu sosyalizme açacaktır.”*

Restorasyon bürokrasi tarafından örgütlendi

SSCB'nin bürokratikleşmesi ve Ekim Devrimi'nin yenilgisi, 1989'dan bu yana dünyada meydana gelen büyük değişimlerin tarihsel çerçevesi olmuştur. Ardından Doğu Almanya halkı Stalinist tek parti diktatörlüğüne karşı ayaklandı ve Berlin'i ikiye ayıran duvarı yıktı. Bütün Doğu Avrupa bu devrimlerle sarsıldı. “Komünist” diktatör Çavuşesku'nun eşiyile birlikte kurşuna dizilmesiyle son bulan Romanya

halkının ayaklanmasını hatırlayalım. 1991'deki grevlerin ve seferberliklerin ortasında nihayet SBKP diktatörlüğü düştü ve SSCB dağıldı.

Stalinist aygıt sonunda düşmüştü ancak işçi sınıfı içinde yeni bir devrimci önderlik yoktu. Böylece "reel sosyalizm" denilen deneyimin işçileri, bürokratların çok uzun zaman önce uygulamaya başladıkları ve uygulamayı sürdürdükleri kapitalist restorasyonun ilerleyişini yavaşlatmayı ve tersine çevirmeyi başaramadı.

Troçki *İhanete Uğrayan Devrim*'de, bürokrasi tarafından ezilen işçiler açısından Sovyetler Birliği'nin kaderinin kapitalist restorasyon haricinde bir alternatife sahip olduğuna dikkat çekmişti: Ya Stalin'e ve onun aygıtına karşı yeni bir devrimin zaferi ya da kapitalist restorasyon. Bu bağlamda Troçki SSCB'de ve dünyada yeni devrimci partilerin inşası için çağrıda bulundu. İlk ve tek bilinçli sosyalist devrim olan Ekim 1917'nin zaferinin ve Sovyet iktidarının ilk yıllarının yolunu tutan ve tutarlı bir şekilde sosyalist ve enternasyonalist olan devrimci bir önderliği inşa etme yönündeki devasa görev hala yakıcılığını korumaktadır.

Bu önderliğin inşasının pusulası olarak Üçüncü Enternasyonal

Lenin ve Troçki tutarlı enternasyonalistlerdi. 1914'ten başlayarak sadece İkinci Enternasyonal'in reformist çoğunluğunun ihanetini kınamakla kalmadılar, devrimci enternasyonalizme süreklilik kazandıracak yeni bir örgütün inşası için de çalışmaya başladılar.

Bu nedenle Mart 1919'da, iç savaşın muazzam fedakarlıkları ve zorluklarının ortasında, doğmakta olan komünist partileri bir araya getirerek Moskova'da Üçüncü Enternasyonal'i kurdular. Bu, devrimci önderlik krizinin üstesinden gelmek için atılan oldukça büyük bir adımdı. Nahuel Moreno *Geçiş Programının Güncellenmesi*'nde Komintern'in kuruluşunun, emperyalizmin başlangıcından o yana, merkezi ve devrimci bir Enternasyonal'in, yani uluslararası sosyalist devrime önderlik edecek bir dünya partisinin inşa edilmesine yönelik ilk girişim

olduğunu söyler.

Stalinizmin SBKP içindeki zaferi bütün Üçüncü Enternasyonal partilerine de uzandı ve böylece bu partiler disiplinli bir şekilde Stalin'in karşıdevrimci politikalarını uygulayan bürokratik aygıtlara dönüştüler.

Komintern'in 1922'ye kadarki ilk dört kongresinin metinleri ve kararları, bugün devrimci partiler ile Dördüncü Enternasyonal'in inşasına doğru ilerlemek için temel bir pusula rolü oynamaya devam ediyor.

Dipnotlar:

1.) Konu hakkında detaylı bilgi için bkz.: Moshe Lewin, *Lenin'in Son Kavgası*, Yazın Yayınevi, 2019.

2.) *Lenin'den Sonra Üçüncü Enternasyonal* başlıklı kitabında Troçki, "tek ülkede sosyalizm" anlayışına yönelen bu hatalı tutum ve Komintern'in 1923-1927 arasında Almanya'da, Çin'de, İngiltere'de izlediği yanlış politikalarla polemik yapar.